

TEHNIČNA DEDIŠČINA

Pozabljeni ljubljanski gradbenik in industrialec

V Ljubljani je bil pravnuk Gustava Tönniesa, enega največjih gradbenikov v zgodovini prestolnice. Njegova podjetja so zgradila največje in najpomembnejše ljubljanske stavbe: železniško postajo, Pivovarno Union oziroma tedaj Kozlerjevo pivovarno, Mladiko, Cukrarno ...

✎ **Mateja A. Hrastar**

»Šestdeset let nisem govoril slovensko,« je dejal **Manfred Tönnies**, ko se je sprehajal po dvorišču **Tehniškega muzeja Slovenije** v gradu Bistra. »S svojo babico sem govoril slovensko, slovensko pa sem se učil tudi v šoli v Celovcu.« V torbi nosi slovensko-nemški slovar in na predstavitvi razstave o njegovi družini v muzeju je spregovoril slovensko. Je namreč eden zadnjih predstavnikov slavne družine Tönnies, ki so bili rojeni v Ljubljani. V Dvorakovi ulici, kjer je imela družina stanovanje, je preživel rosna otroška leta. Dokler ni leta 1944 njegov oče dejal, da je bolj varno, da zapustijo Ljubljano. Le z nekaj kovčki so odšli v Celovec. Vse njihovo premoženje je ostalo v Ljubljani.

Človek, ki je zgradil polovico mesta

In to kakšno premoženje. Manfred Tönnies je pravnuk Gustava Tönniesa, enega največjih gradbenikov in industrialcev, kar jih je v svoji zgodovini videla Ljubljana. Njegova podjetja so zgradila največje in najpomembnejše ljubljanske stavbe: železniško postajo, Pivovarno Union oziroma tedaj Kozlerjevo pivovarno, Mladiko, Cukrarno, večino vojašnic, stavbo sodišča, Ljubljanski dvor, stavbo Banke Slovenije, pošto, opero, tobačno tovarno in še mnogo drugih javnih in zasebnih hiš. V lasti so imeli Koseško opekarno, kamnolome v Nabrežini pri Trstu, v Ljubljani, za Bežigradom, prav tam, kjer zdaj gradijo muslimanski center, pa so imeli Strojne tovarne in livarne, v kateri so izdelovali stroje, vse od stroja za izdelavo slamninkov do turbin in mostu Hradskega, ki je bil v svoji zgodovini trikrat prestavljen in

zdaj stoji na Prulah.

»Gustav Tönnies je bil vizionar,« je ob otvoritvi razstave dejal **Stojan Jakopič**, ki v okviru Slovensko-švedskega društva že nekaj let skrbi, da se prispevek Tönniesov k razvoju Ljubljane ne pozabi. »Moja družina izvira iz 16. stoletja, iz Stralsunda ob Baltskem morju, ki je dolga stoletja pripadal švedski. Po nedokazani družinski zgodovini je eden izmed naših prednikov v 16. stoletju švedskemu kralju Gustavu Vasi rešil življenje, in ta mu je v zahvalo dal naziv in zemljo ter zlati prstan, ki se prenaša iz roda v rod in ga zdaj nosim jaz, saj sem najstarejši potomec družine, ki še nosi ime Tönnies,« je družinske izvore pojasnil Manfred Tönnies.

Za to, da so prišli v Ljubljano, pa je kriv njegov praded Gustav, ki se je po dvanajstletni vajeniški poti po vsej Evropi ustalil v Ljubljani, kjer je leta 1844 delal kot tesar pri gradnji Kolizeja in so mu ponudili službo mestnega tesarja. Ustanovil je svoje prvo podjetje, se poročil z Amalijo Malovrh in začel graditi gradbeni imperij. Po njegovi smrti leta 1886 je posle prevzelo njegovih pet sinov. Eden izmed njih je bil Wilhelm, ded gospoda Manfreda. Ta del družine je ostal v Ljubljani do konca druge svetovne vojne.

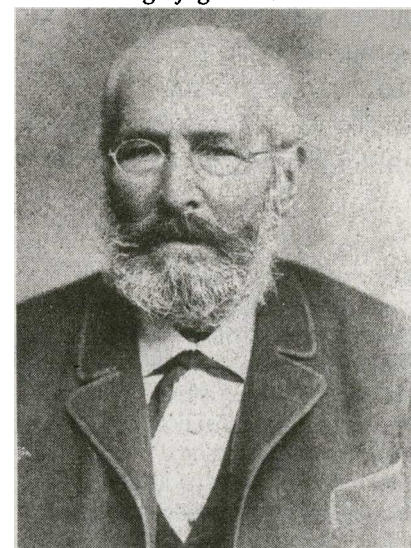
Družinski grob na ljubljanskih Žalah

Tudi Manfred Tönnies je nasledil družinski tehnični gen in je bil strojnik. Odkar pa je upokojen, se je bolj posvetil odkrivanju zgodovine svoje družine. To pa je težavno. »Pri razkrivanju zgodbe o Tönniesih je največja težava to, da v arhivih skoraj ni

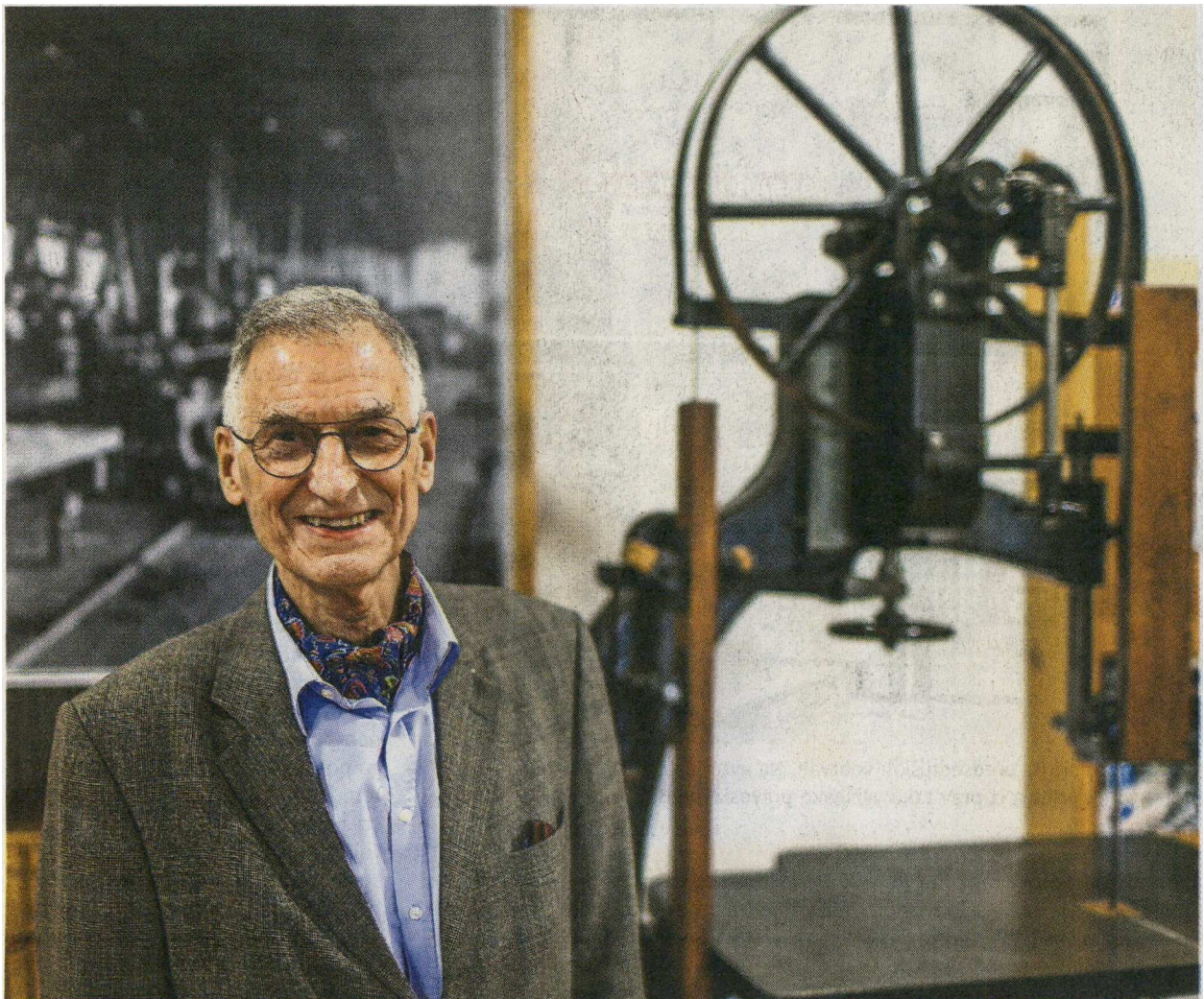
ohranjene dokumentacije,« je dejal **Vladimir Vilman**, kustos **Tehniškega muzeja Slovenije**, kjer hranijo nekaj Tönniesovih strojev, Manfred Tönnies pa jim je prinesel tudi nekaj novih dokumentov.

»Spomin na družino Tönnies je zbledel tudi zato, ker je veliko stavb, ki so jih zgradili, zdaj porušenih,« meni **Stojan Jakopič** in dodaja, da je dediščina družine premalo znana in premalo izkoriščena. V društvu so poskrbeli za potujočo razstavo, doslegli so, da so v Kosezah, kjer je imela družina vilo, po Gustavu Tönniesu poimenovali park, načrtujejo pa tudi snemanje dokumentarnega filma in postavitev spomenika.

Doslej je bil edini spomenik družini njihova grobnica na Žalah. »Tam sta pokopana praded in prababica in njuni štirje sinovi. Tudi moj brat je pokopan tam, ker je umrl kot dojenček,« je o grobnici dejal Manfred Tönnies. Grobnica sicer od leta 2000 ni več v družinski lasti. Novi lastniki so jo obnovili in odstranili napise tam pokopanih članov družine Tönnies. Vse, kar še priča o prisotnosti družine v Ljubljani, sta inicialki GT na kovani ograji grobnice. ×

Gustav Tönnies je zgradil mnoge najpomembnejše ljubljanske stavbe.

V Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri hranijo lepo zbirko strojev Gustava Tönniesa, ki si jih je z veseljem ogledal tudi njegov pravnuk Manfred Tönnies. 📍 Bojan Velikonja